

Cihan Muhammet Işık

<https://orcid.org/https://0009-0008-2041-0943>

Yenipazar District Directorate of National Education, Branch Manager, Türkiye,
m_cihan_isik@hotmail.com

Fehmi Çırakoğlu

<https://orcid.org/https://0009-0002-7974-8451>

Teacher, Tuzla Ibni Sina Secondary School, Türkiye, fehmicirakoglu17@gmail.com

Çağdaş Yıldız

<https://orcid.org/https://0009-0000-3372-8637>

Teacher, Tuzla Ibni Sina Secondary School, Türkiye, cagdasyildiz1@hotmail.com

Atıf Künyesi | Citation Info

Işık, C. M., Çırakoğlu, F. & Yıldız, Ç. (2025). Siyonizm Faaliyetleri ve İsrail Devleti'nin Kurulması. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 12 (1), 266-275.

Siyonizm Faaliyetleri ve İsrail Devleti'nin Kurulması

Öz

Roma İmparatorluğu Döneminde Filistin'den sürgün edilerek dünyanın çeşitli bölgelerine göç eden Yahudilerin tekrar bu topraklara dönerek bir Yahudi Devleti kurma düşünceleri Siyonizm olarak adlandırılmıştır. 19. yüzyılda Avrupa'da Antisemitizm düşüncesinin yayılmasıyla beraber Yahudilere yönelik baskıların artması Siyonizm düşüncesinin Yahudiler arasında yaygınlaşmasına yol açmıştır. Theodor Herzl öncülüğünde düzenlenen Birinci Siyonist Kongresi ile Siyonizm faaliyetleri daha örgütlü hale gelmiştir. Osmanlı Devleti'nden, Filistin'de bir Yahudi yurdu kurulması konusunda destek bulamayan Yahudiler; İngiltere'ye yönelmişler ve Birinci Dünya Savaşı sonrasında Filistin'in İngiliz manda yönetimine geçmesi üzerine amaçlarını gerçekleştirmek için uygun ortamı bulmuşlardır. İkinci Dünya Savaşı sonrası İngiltere-Filistin konusunu Birleşmiş Milletler Teşkilatına taşımış ve Birleşmiş Milletlerin taksim kararıyla Filistin'de bir Yahudi Devleti kurulmasına karar verilmiştir. Filistin'deki İngiliz manda yönetiminin resmen kalkmasıyla beraber İsrail Devleti ilan edilmiştir. Bu araştırmada

Siyonizm faaliyetlerinin İsrail Devleti'nin kurulması üzerindeki etkileri incelenmiş olup konuya ilişkin bilimsel çalışmalardan yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siyonizm, Antisemitizm, Balfour Deklarasyonu, Filistin, Peel Raporu

Zionism Activities and the Establishment of the State of Israel

Abstract

The idea of the Jews, who were exiled from Palestine during the Roman Empire and migrated to various parts of the world, to return to these lands and establish a Jewish State was called Zionism. In the 19th century, with the spread of the idea of antisemitism in Europe, the increase in the oppression of Jews led to the spread of the idea of Zionism among Jews. With the First Zionist Congress organised under the leadership of Theodor Herzl, Zionist activities became more organised. The Jews, who could not find support from the Ottoman Empire for the establishment of a Jewish homeland in Palestine, turned to Britain, and after the First World War, they found the appropriate environment to realise their goals when Palestine was under British mandate administration. After the Second World War, Britain brought the issue of Palestine to the United Nations Organisation and it was decided to establish a Jewish State in Palestine with the partition decision of the United Nations. With the official lifting of the British mandate in Palestine, the State of Israel was declared. In this study, the effects of Zionism activities on the establishment of the State of Israel were examined and scientific studies on the subject were used.

Keywords: Zionism, Antisemitism, Balfour Declaration, Palestine, Peel Report

Giriş

Günümüzde de önemli bir sorun olan Filistin sorununun temeli çok eskilere dayanmaktadır. MS 70 yılında Roma İmparatorluğu döneminde Filistin topraklarından dünyanın çeşitli yerlerine sürülen Yahudiler, yaklaşık iki bin yıl boyunca tekrar bu bölgeye dönerek kendi milli devletlerini kurma amacına yönelik çalışmışlardır. Yahudilerin, inançları gereği bu bölgenin kendilerine vaat edilmiş topraklar olduğunu düşünmeleri, uzun yıllar mücadele etmelerinin temel sebebi olmuştur.

Dünyanın çeşitli yerlerine göç ederek yerleşen Yahudiler, özellikle Hristiyanlığın Avrupa'da yayılması ile beraber bu ülkelerde baskı ve ayrımcılığa uğramışlardır. Hristiyanlar, Yahudileri Hazreti İsa'nın katilleri olarak kabul ettiklerinden dolayı toplumdan tecrit etmişlerdir. Yahudiler Avrupa'da böylesine zulüm görmeleri ve dışlanmalarına karşın yalnızca Türk ve Müslüman toplumlar tarafından hoşgörü ile karşılanmışlar ve huzur içinde yaşamışlardır. Osmanlı Devleti 1492'de İspanya'da zulüm gören Yahudileri kurtararak kendi topraklarına yerleştirmiştir. Ancak Yahudiler hiçbir zaman Filistin hedeflerinden vazgeçmemişlerdir. 19. Yüzyıl ortalarında Avrupa'da antisemitizm hareketlerinin çoğalması Yahudilerin bu amaca yönelik faaliyetlerini arttırmıştır.

1. Siyonizm Düşüncesinin Ortaya Çıkması ve Gelişimi

Kudüs'te bulunan bir tepenin adı olan **Siyon**, Yahudiler tarafından Kudüs ile aynı anlamda kullanılmıştır. Romalıların Yahudileri sürgün etmesi sonrası dünyanın çeşitli bölgelerine göç eden Yahudilerin tekrar Filistin'e dönerek kendi devletlerini meydana getirme düşüncesine Siyonizm denmiştir (Murat, 2019).

19. yüzyıla gelindiğinde Avrupa'da antisemitizm adı verilen Yahudi karşıtlığının ve Yahudilere uygulanan baskının artması üzerine Siyonizm faaliyetleri daha sistemli hale gelmiştir. Özellikle 1894'te Fransız ordusunda görev yapan Yahudi asıllı subay Alfred Dreyfus'un, Almanlara casusluk yaptığı iddia edilerek, yeterli deliller bulunmamasına rağmen ordudan atılması, Fransa'da Yahudilere yönelik baskıları arttırmıştır. Bu dönemde Theodor Herzl, Yahudi Devleti adlı kitabını yayınlamıştır (Kızıloğlu, 2012). Kitapta Yahudi Devleti'nin kurulması gerektiğini ifade eden Herzl, Yahudilerin kendi devletlerini kuracak güce ve donanımına sahip olduklarını, bu amacı gerçekleştirmek için Yahudi Cemiyeti adı altında bir topluluğa ve Filistin'e yapılacak Yahudi göçlerinin organize edilmesi için meydana getirilecek bir kuruluşa ihtiyaç olduğunu belirtmiştir (Tokgöz, 2017). Theodor Herzl, Yahudi sorununun ancak Yahudi Devleti'nin kurulması ile çözülebileceğini; bunun da uluslararası alanda önemli bir güç haline gelmekle mümkün olacağını görmüştür. Bunun için öncelikle ekonomik durumu iyi olan Yahudilerle temas kurmuş ancak beklenen desteği görmeyince halka yönelmiştir. Siyonizm düşüncesini benimsemiş olan Yahudileri daha kurumsal bir yapı altında birleştirmek amacıyla bir kongre toplamak için çalışmalarına başlamıştır (Tokgöz, 2017).

1.1-Birinci Siyonist Kongresi ve Filistin'e Yahudi Göçleri

Theodor Herzl, yaptığı çalışmalar ve giriştiği temaslar sonucunda 29 Ağustos 1897'de İsviçre'nin Basel şehrinde, Siyonizm'in kurumsallaşmasına önemli ölçüde katkı sağlayan Birinci Siyonist Kongresi'ni toplamıştır. Yaklaşık iki yüz kişinin katılım sağladığı kongrede kurulan Dünya Siyonist Teşkilatı'nın başkanlığına Theodor Herzl seçilmiştir. Kongrede Filistin'de bir Yahudi Devleti kurulması için mücadele etme kararı verilmiştir (Murat, 2019, s. 450). Bu hedefe ulaşmak için öncelikle Filistin'de Yahudi kolonisi tesis edilecek ve Yahudi milli düşüncesini güçlendirici çalışmalar yapılacaktır. Yahudilerin birleşmesi için de örgütlenme faaliyetlerinde bulunulacaktır. Theodor Herzl kongrenin tamamlanmasının ardından anı defterine “ *Basel'de bir Yahudi Devleti kurdum. Elli yıl içinde tüm dünya bu gerçeği kabul edecektir.* ” şeklinde özetlenen ifadeleri yazmıştır (Tokgöz, 2017, s. 188-189).

Theodor Herzl kongre sonrası ulusal hedeflerini gerçekleştirmek için Osmanlı Padişahı 2.Abdülhamit ile değişik tarihlerde görüşmeler gerçekleştirmiştir. 1896'da yapılan ilk görüşmede Herzl, Filistin'de Yahudiler için bir yerleşim yeri oluşturulması karşılığında

Osmanlı Devleti'nin borçlarını ödemeyi ve Ermeni sorununda Osmanlı Devleti'ni desteklemeyi taahhüt etmiştir (Murat, 2019). 2. Abdülhamit bu teklifi reddetmiş ve Filistin topraklarının kendisine değil milletine ait olduğunu ve kan dökülerek kazanıldığını belirtmiştir (Örücü, 2018). Herzl, 2. Abdülhamit ile 1901 ve 1902 yıllarında yaptığı görüşmelerde Hamidiye-Hicaz demiryolu yapımı için destekte bulunacaklarını taahhüt etmiş ancak yine istediği sonucu alamamıştır (Murat, 2019). Theodor Herzl'in Filistin konusundaki yaptığı çalışmalar, 2. Abdülhamit'i Filistin'e Yahudilerin göçü ve yerleşimine yönelik önemli tedbirler almaya sevk etmiştir. Henüz Birinci Siyonist Kongresi'nin toplanmasından önce 1883'te Filistin'e hacı olma dışında Yahudi göçü yasaklanmış ve Yahudilere arazi satışı da durdurulmuştur. Yahudilerin farklı ülkelerin vatandaşlığına geçerek bu tedbirleri aşmaya çalışması nedeniyle Filistin, uyuşuğu ne olursa olsun tüm Yahudilere kapatılmıştır (Murat, 2019).

Sultan Abdülhamit'in Filistin'e yönelik sınırlamalarını Yahudiler Siyonist amaçları için engel olarak görmüşler ve tahttan indirilmesine yönelik çalışmalara destek olmuşlardır. Yahudiler Jön Türklere destek olarak yönetime gelmelerini ve onların tecrübesizliklerinden faydalanmayı amaçlamışlardır (Erdemir, 2011). Bu nedenle Jön Türklerin içine sızmaya çalışmışlar ve ileriki dönemlerde İttihat ve Terakki Cemiyeti içinde önemli konumda bulunan Emmanuel Carasso'yu kendi yanlarına çekerek amaçları doğrultusunda kullanmışlardır. Selanik mebusu olan Carasso, Siyonistlerden oluşan bir kurul ile 1901'de 2. Abdülhamit'le görüşmüş ve Rusya'da bulunan Yahudilerin Filistin'e yerleşmelerine izin verilmesi ve özerk bir statülerinin olmasının kabul edilmesi karşılığında para teklifinde bulunmuştur. Ancak 2. Abdülhamit'in cevabı öneriyi sertçe reddederek kurulu huzurundan kovmak olmuştur (Murat, 2019). İttihat ve Terakki yönetimi 2. Abdülhamit dönemine göre daha özgürlükçü ve demokratik uygulamalarla Osmanlı Devleti bünyesindeki toplumları bir arada tutmaya çalışmıştır. Bu dönemde Avrupa devletlerinin kışkırtmaları sonucu ayrılıkçı bağımsızlık hareketlerinin yayıldığı bir ortamın bulunması mevcut yönetimi bu yola itmekteydi. Ancak sağlanan özgürlükçü ortamı bu toplumlar kendi amaçları için kullanmışlar, Yahudiler de bu özgürlükçü ortamdan amaçları doğrultusunda yararlanma yoluna gitmişlerdir (Erdemir, 2011). Bu dönemde 2. Abdülhamit döneminde konan Yahudilerin Filistin'e yerleşmelerine ve mülk edinmelerine yönelik sınırlamalar kaldırılmıştır. Ancak ilerleyen dönemlerde Siyonizm faaliyetlerinin ülke geleceğine yönelik olumsuz sonuçlarını görmeye başlayan İttihat ve Terakki yönetimi Filistin'e Yahudilerin yerleşimini yeniden sınırlandırmıştır (Murat, 2019). Kısaca 2. Abdülhamit gibi İttihat ve Terakki Cemiyeti de Siyonistlerin ekonomik yatırımlarının ülke için faydalı olabileceğine inanmalarına karşın, uzun vadede parçalanmaya yol açacağını düşünerek Filistin'de Yahudilerin yerleşimi konusuna karşı çıkmışlardır (Öke, 2006). Theodor Herzl'in

ölümü sonrası Siyonistler, Yahudi sorununun Filistin ya da herhangi bir yerde çözümünü savunan politikler ile sorunun sadece Filistin’de çözülebileceğini savunan ve liderliğini Weizmann’ın yaptığı politikler olarak ikiye ayırmışlardır. Sonuçta Weizmann’ın liderliğini yaptığı ikinci görüş ağırlık kazanmıştır (Örücü, 2018). Theodor Herzl daha çok Almanlar ile ilişki kurarak Filistin sorununun çözümünü aramış, ancak onun ölümü sonrası, Osmanlı Devleti’nden Filistin konusunda destek görülemeyeceği de anlaşıldığından, Weizmann’ın liderliğinde örgütlenen Siyonistler İngiltere ile yakınlaşmışlardır. Osmanlı Devleti’nin Almanya’nın yanında Birinci Dünya Savaşı’na katılması bu süreci hızlandırmıştır (Murat, 2019).

2. Filistin’de İngiliz Manda Yönetiminin Kurulması

Filistin bölgesi 1517’den itibaren Osmanlı hakimiyetinde bulunmaktaydı. Birinci Dünya Savaşı başladığı sırada bölgedeki nüfusun yalnızca yüzde 10’u Yahudi nüfus idi. Müslümanların önemli çoğunluğu oluşturduğu Filistin’de Hristiyan Araplar da bulunmaktaydı (Ediz, 2015). Birinci Dünya Savaşı sırasında bu bölgedeki çıkarları gereği İngiltere, Arapları ve Yahudileri Osmanlı Devleti’ne karşı kıskırtmıştır. İngilizler bir yandan Araplara bağımsızlık vaat ederken Yahudileri de kendi yanlarına çekerek Yahudi dostluğundan faydalanma yolunu seçmişlerdir. Filistin, konumu itibariyle de İngiltere için önemliydi. İngiltere sömürgesi olan Hindistan’a giden deniz yolları ve Süveyş Kanalı Filistin’in çok yakınından geçmekteydi. İngiltere bu bölgeyi tampon bölge gibi düşünmüştür (Kasalak, 2016). Filistin konusunda Osmanlı Devleti’nden destek bulamayan Siyonistler de İngilizlerle temaslarını sıklaştırmışlardır. Siyonistler İngiliz desteğine karşılık Filistin’de bir İngiliz mandasını amaçları açısından yararlı bulmuşlardır (Murat, 2019). İngiltere Siyonist Dernekleri Başkanı Lord Rothschild 18 Temmuz 1917’de İngiltere Dışişleri Bakanı Balfour’a Siyonistlerin taleplerini içeren bir mektup sunmuştur. Mektupta Filistin’in Yahudi yurdu olması, bölgeye yapılan Yahudi göçlerine yönelik sınırlamaların kaldırılması ve Yahudilerin kendilerini idare edebileceği bir sistemin oluşturulmasına ilişkin talepler yer almaktaydı (Kızıloğlu, 2012, 49). 2 Kasım 1917’de İngiliz Savaş Kabinesi tarafından onaylanan kararlar Dışişleri Bakanı Balfour imzasıyla Rothschild’e gönderilmiştir (Murat, 2019, s.454). Balfour Deklarasyonu adıyla bilinen mektupta özetle şöyle denmekteydi: “*İngiltere Hükümeti Filistin’de Yahudi halkı için bir milli yurt meydana getirilmesini olumlu karşılamakta ve bu hedefin gerçekleşmesi için çaba sarfedeceğini ifade etmektedir.*”

İngiltere Balfour Deklarasyonu ile Filistin’de bir Yahudi yurdu kurulması konusunda Siyonistlere destek olacağını açıkça belirtmiştir (Örücü, 2018). Balfour Deklarasyonu yayınlandığı tarihte Filistin’de sadece 75.000 Yahudi bulunmaktaydı. 500.000’in üstünde

Müslüman Arap bulunan Filistin’de Yahudilerin nüfusuna yakın sayıda da Hristiyan Arap bulunmaktaydı. Siyonistler, amaçlarının gerçekleşmesi için Filistin’de bulunan Yahudi nüfusun arttırılması gerektiğini düşünmüşler ve Balfour Deklarasyonu sonrası Filistin’e yönelik göç faaliyetlerini yoğunlaştırmışlardır. Bunun sonucunda yaklaşık 16.500 kişi Filistin’e göç etmiştir. Balfour Deklarasyonu’nun yayınlanmasından kısa süre sonra Filistin bölgesi İngiltere tarafından işgal edilmiş ve Siyonist faaliyetlerinin daha rahat gerçekleşmesinin önü açılmıştır (Kızıloğlu, 2012).

Birinci Dünya Savaşı sonrası Osmanlı hakimiyetinden çıkan Filistin, 24 Temmuz 1922’de Milletler Cemiyeti’nin aldığı kararla İngiliz manda yönetimine bırakılmıştır. Filistin bölgesinde Arap ve Yahudi toplumları arasındaki iş birliğiyle manda yönetiminin geliştirilmesi ve Filistin’in bağımsızlığa hazırlanması, İngiliz manda yönetiminin temel esası olarak deklare edilmiştir. Milletler Cemiyeti’nin manda konusunda almış olduğu karardan kısa süre sonra 21 Eylül 1922’de ABD Kongresi de Filistin’de Yahudilere yurt kurulması konusunda Siyonistleri destekler yönde karar almıştır (Murat, 2019).

2.1. İngiliz Manda Yönetimi Dönemindeki Gelişmeler

Filistin’de İngiliz manda yönetiminin kurulması sonrası Filistin’e yapılan Yahudi göçleri İngilizlerin Yahudilere yönelik tavizkar tutumu nedeniyle artarak devam etmiştir. İngilizler başlangıçta bu göçlere bazı kısıtlamalar getirirler de Filistin’de manda yönetiminin başladığı 1922’de 84.000 civarında olan Yahudi nüfusu on yıl içinde 181.000 kişiye yükselmiştir. Bu süreçte Yahudiler, Arapların büyük toprak sahiplerinin elinde bulunan topraklarını değerinin 40 ila 80 misli fiyatlarla satın almışlardır (Kasalak, 2016). Göçler ve toprak satışlarının neticesinde bölgedeki Arap nüfus ekonomik yönden yoksul hale gelmiş ve bu nedenle ayaklanmalar başlamıştır. 1920-1930 yılları arasındaki on yıllık dönemde üç büyük Arap ayaklanması meydana gelmiştir (Önal, 2020).

1929 yılında yaşanan ayaklanma sonrası İngiltere, Filistin’e iki ayrı komite göndererek incelemeler yaptırmıştır. Yapılan incelemelerin sonucunda hazırlanan rapor 1930’da Passfield Beyaz Kitabı adı altında yayımlanmıştır. Bu kitap Filistin konusunda Arap toplumunun haklı olduğunu kabul eden tek belge olması yönünden önemli bir yere sahiptir. Raporda Yahudilerin Filistin’e yönelik göçlerinin ve toprak satın almalarının Araplarda işsizliği arttırdığına dikkat çekilerek bunların sınırlandırılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu raporun yayımlanması üzerine Yahudiler büyük tepki göstermişlerdir. Bu durum karşısında İngiltere geri adım atmış ve Balfour Deklarasyonu’ndaki görüşünde değişme olmadığını ifade etmek zorunda kalmıştır (Kızıloğlu, 2012). 1930’lu yılların ikinci yarısına gelindiğinde Filistin’de grevler etkili olmuştur. Bunda Almanya’da iktidara gelen Nazi yönetiminin Yahudilere yönelik sert

tutumunun Filistin'e yönelik yeni bir göç dalgasına sebep olmasının etkisi büyüktür (Örücü, 2018). 1933 Mart ayında Filistin Yürütme Komisyonu bir bildiri yayımlayarak, Filistin'e yönelik Yahudi göçlerinin bölgedeki Arap varlığını tehlikeye soktuğunu ve bunun da İngiliz manda yönetiminin göz yumması neticesinde olduğunu belirtmiştir. Tüm Arapları göreve çağıran komite muhtemel sorunlardan İngiltere'yi sorumlu tutmuştur. Bunun sonucunda Ekim 1933'te Filistin'de genel grev ilan edilmiştir. Yahudilerde aynı dönemde manda yönetiminin ABD'ye devredilmesi için gösterilerde bulunmuşlardır (Önal, 2020). Filistin'deki İngiliz manda yönetiminin Yahudilere yönelik taraflı tutum sergilemesi ve Filistin'e yönelik Yahudi göçünün devam etmesine ses çıkarmaması sonucu 1936'da üç yıl süren Büyük Arap İsyanı başlamıştır. İsyanın yönetimini sağlamak için Yüksek Arap Komitesi oluşturulmuştur. Ayaklanmanın geniş bir alana yayılması sonrası İngilizler Filistin'e bir heyet göndererek inceleme yaptırmıştır. Başkanı Lord Robert Peel olan bu heyet 1937'de Peel Raporu adı verilen raporunu İngiliz Hükümeti'ne sunmuştur. Raporda Arap ve Yahudi toplumlarının ayrı iki devlet olması gerektiği belirtilmiş, Kudüs şehri için uluslararası bir statü önerilmiştir. Yahudiler, bir Yahudi Devleti kurulmasının ilk adımı olması nedeniyle bu raporu kabul etmişler ancak Araplar karşı çıkmışlardır (Kızıloğlu, 2012). Arap ayaklanmalarının yaygınlaşması ve İkinci Dünya Savaşı'nın yaklaşması üzerine İngilizler, Ortadoğu'da Arapları küstürmek istemediklerinden dolayı 1939'da Mac Donald Beyaz Bildirisi'ni yayınlamışlardır. Bu bildiri ile Arap ve Yahudi toplumlarını uzlaştırmayı düşünen İngiltere, on yıl içinde Filistin'e bağımsızlık verileceğini ve her iki toplumun da kurulacak devlette eşit şekilde temsil edileceğini belirtmiştir. Ayrıca beş yıl süre ile sadece 75.000 Yahudi'nin Filistin'e göçüne izin verileceği, toprak satışına da sınırlama getirileceği ifade edilmiştir. Ancak bu bildiri iki toplumu da memnun etmemiştir (Örücü, 2018).

3. İsrail Devleti'nin Kurulması

İngiltere, İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa'daki diğer devletler gibi büyük bir yıkıma uğramış ve ekonomik sıkıntı yaşamaya başlamıştır. Bu ortamda Filistin'deki Arap-Yahudi çatışmalarını önleyemeyen İngiltere, Filistin sorununu yeni kurulan Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın (BM) çözmesi için girişimlerde bulunmuştur (Kızıloğlu, 2012). İngiltere 2 Nisan 1947'de BM'ye resmen başvurmuş, BM de konuyu gündemine almıştır. BM'nin konu üzerinde çalıştığı süreçte Yahudiler bağımsız bir devlet kurmak için, Arap devletleri ise başta Suriye, Mısır ve Suudi Arabistan olmak üzere bağımsız bir Filistin Devleti kurulması için mücadele etmişlerdir (Murat, 2019). BM, konunun çözümü için 11 kişiden oluşan Filistin Özel Komitesi'ni kurmuş ve komite yaptığı çalışmalar sonucunda iki ayrı proje hazırlamıştır. Çoğunluğun desteklediği proje Taksim Planı adı verilen, Filistin'de Arap ve Yahudi

devletlerinin kurulmasını ve Kudüs'ün uluslararası statüde olmasını öneren projeydi. Azınlığın desteklediği proje ise Filistin'de başkenti Kudüs olan, Arap ve Yahudi toplumlarının bir arada yaşadığı iki toplumlu bir Filistin Devleti'nin kurulmasını öneren projeydi. Yahudilerin kısmen destek verdiği Taksim Planı'na Araplar karşı çıkmışlardır. Ancak BM Genel Kurulu 29 Kasım 1947'de yaptığı oylama sonucu Taksim Planını kabul etmiştir (Önal, 2020). Kabul edilen projede BM, Filistin'in taksimi konusunda Yahudilerden yana bir tutum sergilemiştir. Projeye göre kurulacak olan Yahudi Devleti için Filistin topraklarının yaklaşık yüzde 57'si verilecekti. Ancak Taksim Planı kabul edildiği sırada Filistin'de Yahudiler sadece yüzde 6'lık bir toprağa sahiptiler ve nüfusun da yüzde 30'unu oluşturmaktaydılar (Örücü, 2018).

Araplar, Taksim Planının BM'de kabul edilmesinden bir gün sonra Filistin genelinde grev ilan ederek bölünmeyi önlemeye çalışmışlardır. 1948 yılı başında da Kudüs, Arap Özgürlük Ordusu tarafından kuşatma altına alınmıştır (Murat, 2019). Bu ortamda İngiltere de 15 Mayıs 1948'de Filistin'de manda yönetimine son vereceğini ilan ederek askerlerini bölgeden çekmeye başlamıştır. Bu durum üzerine bölgedeki Yahudiler, Filistinli Arapları baskı ve şiddet yoluyla göçe zorlamaya ve yayılmacı bir siyaset izlemeye başlamışlardır. Yahudilere ait radikal bir örgüt olan Irgun, 9 Nisan 1948'de Arapların yaşadığı Deir Yasin köyünü basarak 254 kişiyi öldürmüşlerdir. Araplar da bu katliama karşılık olarak 13 Mayıs 1948'de Kfor Etzion adlı yerleşim yerindeki 124 Yahudi'yi öldürmüşlerdir (Kızıloğlu, 2012, s.59). Filistin'de yaşanan şiddet olaylarını önlemek için BM Güvenlik Konseyi 17 Nisan 1947'de tarafların bölgedeki çatışmaları ve şiddet olaylarını durdurmalarını istemiş ancak herhangi bir sonuç alınamamıştır (Murat, 2019). 14 Mayıs 1948'de Filistin'deki İngiliz manda yönetiminin resmen sona ermesinden kısa süre önce Yahudi Milli Konseyi İsrail Devleti'nin kurulduğunu dünyaya duyurmuştur. Yeni devleti, kuruluş ilanından dakikalar sonra ABD tanımıştır. Birkaç gün sonra da Sovyetler Birliği İsrail Devleti'ni tanıdığını bildirmiştir. Bölgedeki Arap devletleri ise bu kuruluş kararına tepki göstererek İsrail'e saldırmışlar ve Arap-İsrail Savaşı'nı başlatmışlardır (Önal, 2020). Böylece Theodor Herzl'in yaklaşık elli yıl önce günlüğüne yazdığı durum gerçekleşmiştir. Ancak kurulan bu devlet çatışma ortamını sona erdirmemiş ve günümüze kadar bölgede çatışma eksik olmamıştır.

Sonuç

Yahudiler, Roma İmparatorluğu döneminde M.S. 70 yılında Filistin'den sürgün edilerek dünyanın çeşitli bölgelerine göç etmişlerdir. Avrupa'da Hristiyanlığın kabul edilmesiyle beraber Yahudiler toplumdan tecrit edilmişler ve Hazreti İsa'nın katilleri olarak kabul edilmişlerdir. Yahudiler bu süreçte sadece Türk ve Müslüman ülkelerde huzur ve güven içinde yaşayabilmişlerdir. Dünyanın değişik bölgelerine yayılan Yahudilerin yeniden Filistin'e

dönerek bir Yahudi Devleti kurma düşünceleri Siyonizm olarak adlandırılmıştır. Siyonizm düşüncesi özellikle 19. yüzyılda Avrupa’da Antisemitizm düşüncesinin etkisiyle Yahudilere yönelik baskıların artması sonucu Yahudiler arasında yaygınlaşmıştır. “Yahudi Devleti” adlı kitabı yazan Theodor Herzl, yaptığı çalışmalarla İsviçre’nin Basel şehrinde Birinci Siyonist Kongresi’ni toplamış ve Dünya Siyonist Örgütü Başkanlığına seçilmiştir. Bu kongre sonucu Siyonizm faaliyetleri daha örgütlü hale gelmiştir. Siyonistler Filistin’deki amaçlarına ulaşmak için bölgeye yoğun bir göç hareketi başlatmışlar ve Filistin’de toprak satın alma yoluna gitmişlerdir. Bu arada Theodor Herzl, Osmanlı padişahı 2. Abdülhamit ile çeşitli tarihlerde görüşmeler gerçekleştirerek Filistin’de Yahudi yurdu kurulması konusunda destek istemiş ve bunun karşılığında ekonomik yardım tekliflerinde bulunmuştur. Ancak 2. Abdülhamit teklifleri reddettiği gibi, Yahudilerin Filistin’e yönelik göçlerine ve Yahudilere mülk satışına da sınırlamalar getirmiştir.

Osmanlı Devleti’nden gerekli desteği bulamayan Siyonistler, Theodor Herzl’in ölümü sonrası Weizmann’ın liderliğinde İngilizlerle temaslara başlamışlar ve 1917 Balfour Deklarasyonu ile Yahudi Devleti konusunda İngiliz hükümetinden teminat almışlardır. 1922’de Filistin’de İngiliz manda yönetiminin kurulması ile beraber Siyonistler daha rahat hareket etmeye başlamış ve Filistin’e yapılan Yahudi göçleri artmıştır. Bu durum bölgedeki Arapların tepkisine yol açmış ve Filistin’de uzun yıllar süren Arap-Yahudi çatışmalarına neden olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrası büyük yıkıma uğrayan İngiltere, bölgenin durumunu belirlemek için BM’ye başvurmuş ve BM’de aldığı kararla Filistin’i, Arap ve Yahudiler arasında taksim ederek Yahudi Devleti’nin kuruluşunu kabul etmiştir. 14 Mayıs 1948’de İsrail Devleti resmen ilan edilmiş, bu durum Arap-İsrail Savaşı’na neden olmuştur. Günümüze kadar da bölgede çatışmalar durulmamış, Osmanlı hakimiyeti olduğu dönemdeki huzur ortamı sağlanamamıştır. Bölgede yaşananlara dikkat çekilmesi ve tüm toplumların buna insani bakış açısıyla yaklaşması elzem görünmektedir.

Kaynaklar

- Ediz, İ. (2015). Birinci Dünya Savaşı Sonrasında Filistin’de Toplum ve Siyaset 1919-1922. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 141-176.
- Erdemir, H. (2011). İsrail Devleti’nin İlanından Önce David Ben-Gurion’un Filistin’i Yahudileştirme Politikası. *Gazi Akademik Bakış*, 8, 175-194.
- Kasalak, K. (2016). İngilizlerin Filistin Politikası ve Filistin Mandası. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, 65-78.
- Kızıloğlu, S. (2012). İsrail Devleti’nin kuruluşuna kadar geçen süreçte Yahudiler ve Siyonizm’in Gelişimi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 35-64.

Murat, T. (2019). İsrail Devleti'nin Kuruluşu ve Türk Basınına Yansımaları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 449-468.

Öke, M. K. (2006). Osmanlı İmparatorluğu, Siyonizm ve Filistin Sorunu. *Marife*, 6(1), 261-270.

Önal, T. (2020). Sykes-Picot Antlaşması'ndan İsrail'in Kuruluşuna Kadar Filistin Meselesi. *Tarih Okulu Dergisi* (44), 246-265.

Örücü, S. (2018). Yahudi Diasporası'nın Filistin'e Göçü Ve İsrail Devleti'nin Kuruluşu. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 202-233.

Tokgöz, H. (2017). İsrail Devleti'nin kuruluşunda Theodor Herzl ve Siyonizm. *Anasay*, 1, 183-195.